

32468, VII, Fa

15

Hablei...

KMETOVALEC.

Glasilo c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 glđ. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. I.

V Ljubljani, 1. marca 1884.

Leto I. IV.

1884-1887

Vabilo na naročbo.

Vsled sklepa predlanskega občnega zbora se je podpisani glavni odbor odločil, izdajati svoj poseben gospodarski list z imenom „Kmetovalec“, kateri bode imel nadomestovati dosedanja „Naznanila“.

Oziraje pa se na minulih eno- in štirideset let, v katerih so bile „Novice“ dejansko glasilo c. k. kmetijske družbe, sklenil je glavni odbor, vstreza je mnogostransko izrečenim željam, da ostanejo „Novice“ tudi vprihodnje to, in sicer tako, da bodo prinašale tudi ona naznanila, katera so se do zdaj dajala družbenikom v „Naznanilih“, kakor tudi vse one gospodarske članke, katere bode „Kmetovalec“ prinašal.

Udom kmetijske družbe, kateri niso naročniki „Novic“, dopošiljal se bode toraj „Kmetovalec“, izhajajoč na pol poli vsakih 14 dni, brezplačno, se ve da le onim p. t. družbenikom, ki so tekočega leta letnino vplačali in se izrečejo, da želé list sprejemati.

Ker „Novice“ ostanejo glasilo družbe, zato se pa p. n. družbenikom všteje v naročnino tudi en goldinar plačane letnine ali oziroma tudi narobe: plačane letne naročnine za „Novice“ en goldinar se vračuni v letnino, katera je plačati za kmetijsko družbo.

Konečno oziralo se je tudi na družbenike, kateri ali slovenščine ne umejo ali pa sicer rajši dobivajo nemški gospodarski list, in vsem onim družbenikom, kateri izrečejo tako željo, dopošiljal se bode na Dunaji izhajajoči nemški gospodarski list „Der Oekonom“, ako so, se ve da, tudi plačali družbeno letnino tekočega leta.

„Kmetovalec“, ki ima biti gospodarsko-podučen list vsem slovenskim kmetovalcem, prinašal bode vsakovrstne gospodarske članke, izrekoma o vsem, kar more po-speševati umno kmetovanje sploh, živinorejo, rastlinorejo, sadje- in vinorejo, pa tudi o obrtnijstvu, izrekoma še o onih obrtnijah, katere so v ozki zvezi s kmetijstvom, nadalje vsa družbena naznanila, gospodarske skušnje in novice, tržne cene itd.

Uredništvo „Kmetovalca“ bode radovoljno odgovarjalo in razmotravalo vprašanja zadevajoča vse kmetijske stroke, katere bodo stavile čast. podružnice, p. t. družbeniki in naročniki lista do uredništva.

Naročnina znaša tedaj za družbenike c. kr. kmetijske družbe kranjske, kateri so letnino za tekoče leto plačali:

1. Za „Kmetovalca“ ne plačajo družbeniki ničesar posebej.
2. Ravno tako ničesar ne plačajo za nemški list „Der Oekonom“ oni družbeniki, ki naznanijo, da želé dobivati raje ta list.
3. Za „Novice“ za celo leto:
 - a) po pošti prejemane 3 gold. 60 kr.
 - b) na dom prinešene v Ljubljani 3 „ 40 „
 - c) v tiskarni prejemane 3 „ — „

Neudje plačajo za „Kmetovalca“ s pošiljanjem na dom vred na leto po 2 gold.

Naročila naj se pošiljajo po volji p. n. gospodom družbenikom ali po predstojništvu podružnic ali pa naravnost do glavnega odbora c. k. kmetijske družbe v Ljubljani.

V Ljubljani dne 1. marca 1884.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe kranjske.

030026728

Bolezen rakov.

Krški raki, ljubljanski raki in sploh kranjski raki so dobro poznani po širokem svetu. Tujec, ki pride ali na svojem večem potovanju skoz kranjsko deželo, ali še bolj oni, ki se bolj zanima za naravne lepote njene, bodi-si, da v naglici pogleda v slovečo postojnsko jamo, ali pa se podá v Bled, raj slovenski, da se odahne v prosti naravi in okrepeča svoje vsled mestnega življenja pešajoče zdravje v čistem zraku gorate naše slovenske strani, vsak tujec brigal se bode razun za znanstveno zanimivo človeško ribico, za naše po zasluženju sloveče rake.

Rak je pri nas in za nas prav malo pomenljiva žival, naša domača gospoda jo sicer prilično uvrsti med druge jedi navadno na postne dni, izrekoma se postreže ž njimi, ako imamo pri mizi gosta tujca, toda reja ni lov rakov bil bi za našo deželo prav malo pomenljiv, ako bi se za rake plačevala samo ona uborna kupnina, katero dajejo za-njo domačini. Enako velja tudi o naših izvrstnih ribah izrekoma o postrvih, sulcih in o somih.

Gospodarski pomen za našo deželo dobijo raki še le po izvažanju v druge kraje, kamor se jih zmiraj lahko speča, kolikor bi jih bilo, in to po takih cenah, da se prav dobro splača, pečati se z rakorejo in z rakolovom.

Kupci za rake nahajajo se povsod tam, kjer so bogati ljudje, ki hočejo jesti dobrih jedi in jim ni treba gledati na ceno. Za nas je tedaj glavni rakovi trg Dunaj, Berolin, pa tudi druga večja mesta in pa oni kraji, v katerih se poletni čas bodi-si zarad toplíc ali čistega zraka ali zarad lepote narave in družih ponudenih kratkočasnosti navadno zbirajo bogataši.

Dobro znane so naše rakoreji ugodne vode, med temi se vé, da v prvi vrsti ne mrzla Krka z lepimi, rodovitnimi bregovi, pa tudi Mirna s svojimi stranskimi dotoki, Ljubljanka s stranskimi potoki itd.

Rakoreja in trgovina z raki prinašala je naši deželi, dokler nam še kuga ni pomorila rakov, leto za letom veliko tisuč goldinarjev, lepe dohodke dobivali so lastniki ribišta, zaslužili so ribiči in tudi kupci z raki spravljali so lepe dobičke. Kdor je imel priliko opazovati izvažanje rakov v poletnem času na naših kolodvorih izrekoma na kolodvoru ljubljanskem, videmskem in v Brežicah, lahko se je prepričal, kako sila pomenljiva je bila ta trgovina za našo deželo, pa tudi o tem, da je lahko razumljivo dobro imé, katero uživajo krški in ljubljanski raki po širokem svetu.

Danes bi zastoj iskali rakov po večem delu naših rek, pa bi tudi zastoj iskali krških rakov po vnanjih trgih. Izjemoma nahajamo domaše tu in tam zadnje sledove rakovega plemena, sicer pa je pobrala vse huda kuga.

Prej, kakor pri nas, nastopila je kuga pri rakih uže v družih deželah na Nemškem in na Francoskem, tudi tam pokončala je rakov rod do malega in zato začeli so učenjaki, naravoslovci in zdravniki opazovati prikazni, naravo, posebnosti in tek te bolezni. „Novice“ omenile so lansko leto prilično, kaj in kako je opazoval to bolezen sloveči učenjak francoski Pasteur to kugo. Pred njim opazovali so jo drugi in tudi poleg njega opazujejo jo drugi, pa kakor se pri novih, pa dostikrat tudi pri starih boleznih, izrekoma pri vseh z imenom „rak“ godi, tako godi se tudi do zdaj s to kugo: pride neznano od kod, pokonča vse svoje žrtve, in zopet zgine neznano kako in kam.

Vendar pa se strinjajo vspehi vseh novejših preiskav kužnih boleznih sploh in enaki pri rakovi kugi v tem, da je naravno znamenje vseh v majhnih živih, iz vrstnih pomočnikov, vider, podgan itd., kateri rakom sebe sila množech se organizmih, to je, bitjih najnižje

vrste, katere so nalezljive ali vsled dotike, ali po sredstvu vode, zraka ali družih živali in reči. — Taka nalezljiva organizma opazujejo učenjaki pri koleri, pri vročinski bolezni, pri vročinski pljučnici, pri enakih živinskih kugah, in dokazano je da se te bolezni dajo prenesti umetno na druge zdrave organizme, pri nekaterih pa se je tudi dokazalo, da se ravno s cepljenjem dajo take kuge večidel z dobrim vspehom zabraniti.

Pri rakovi kugi opazoval je noveji čas profesor dr. Harz troje bolezni, katere se sicer navadno vse imenujejo kuga pri rakih zato, ker jih popolnem pokončajo.

1. „Distomatosis astacina“ povzročeno po „Distoma cirrigerum v. Baer“. — To opazoval je na rakih gornje-avstrijski, dalje v Monakovem, v najobilnejši meri pa v jezeru „Kochelsee“, kjer je poginilo približno 1.200.000 rakov.

2. „Mycosis astacina“ povzročena po plesnobi podobnih organizmih z vrste Saprolegniacej. Ta bolezen nahaja se pri posameznih rakih navadno v zabojih, v katerih se raki spravljajo, imenovani profesor pa jo je sam umetno napravil, sicer pa se je opazovala na mnogo krajih ob reki Oder.

3. Zastrupenje vode, to je tretji vzrok kuge med raki, katero povzročijo tovarne barvarske, strojarske, pivarne, pa tudi vsakovrstne druge nesnage iz stranišč, gnojšč in odtokov iz večih mest itd.

Prof. Harz, ki je kužne bolezni pri rakih vsestransko preiskaval, naglašá dalje, da je v vsakem posebnem slučaju treba preiskati, katere vrste je dotična kuga, ker še le po tem je mogoče misliti na pomoč.

Izrekoma ni treba uže zdaj si dalje glave beliti in vzrokov bolezni iskati drugod, ako se dokaže, da se v dotično vodo stekajo strupenine onih vrst, ki so bile omenjene pri št. 3. — Pri takih okoliščinah je očividno, da rakom ni moč živeti v vodi, dokler se v njo stekajo strupi, in odpovedati se je ali rakoreji ali pa po primerni poti skrbeti, da se dotok strupenin odpravi stanovitno in temeljito.

Gledé slučajev prvič omenjene bolezni, povzročene po „Distoma cirrigerum“, dosedanje preiskave žalibog še niso dosegle uspeha, toda obširno strokovnjaško opazovanje one bolezni, izrekoma po naravoslovcih in zdravnikih francoskih, daje upanje, da ne bode predolgo čakati vspeha, povoljnega v prvi vrsti o posebni naravi in prikaznih pri oni bolezni, v drugi vrsti pa tudi o pomočnikih zoper njo. — Pri nas bržčas one preiskave za sedaj nas škodujočo bolezen ne bodo imele večega dejanskega pomena kot onega, da se prepričamo, jeli bo tudi uže minula bolezen takoj zopet nevarna prihodnjemu zarodu rakov pri nas in izrekoma, po kolikem času po minuli kugi se bode mogla nova zalega rakov z dobrim vspehom devati v naše rakoreji sicer zeló ugodne vode.

Gledé druge vrste bolezni „Mykosis“ skušavate pa se vtemeljevati dve teoriji. Ena teh trdi, da se naleze bolezen samo po rakih, to je, po dotiki bolnih rakov z zdravimi. To mnenje si mora se ve da pomagati s sredstvi, katera se morajo uvrstiti vsaj med izredne.

Da gre rak za tekom vode in tako prenaša bolezen od spodnjega teka vode proti višemu, v tem ni čisto nič nenaravnega. Toda v teku vodá nahaja se redno toliko zaprek, da jih rak po naravnem potu nikakor ne more prekoračiti, to so: viši in nižji jezovi, slapi itd., ako pa vendar-le najdemo, da kuga rakov prekorači take zapreke, tedaj moramo iskati vsakoživim ali mrtvim ali tudi le delom bolnih rakov pomagajo čez one zapreke.

Kakor znano, trdi učenjak Pasteur, da ribe prenašajo ono kugo od bolnih rakov na zdrave, in po

tem bi se še lože shajalo z ravno omenjeno teorijo, ker je znano, da ribe, izrekoma postrvi, prav lahko preplavajo oziroma preskakavajo tudi više jezove in slapove, posebno ob času drstenja, ali ko jim preti smrt po družih roparicah.

Nasproti pa je tudi znano, da prav velikih zaprek tudi rakova kuga ne prekorači, na pr. je znano, da so v Krki uže pred več časom poginili vsi raki do iztoka njenega na Krki; po podzemeljskem toku njenem od Krke do Račine pa do zdaj vsaj bolezen še ni prodrla in znano je, da se na Račini in še daljnem teku ravno iste vode nahaja prav mnogo zdravih rakov.

Drugi hočejo si razlagati naravo kuge po drugi poti, namreč s tem, da se bolezen prenaša po nesnagi, ki je v dnu voda, širijoča se polagoma od spodnjega teka voda navzgor, pri tem razlaganji sklicujejo se posebno na skušnjo, da se bolezen Mykosis ne razširi po viših stranskih potokih v čistejšo vodo, v kateri se pogreša nesnaga posredujoče ono kugo. — Pa tudi zoper to razlaganje dá se mnogo ugovarjati in treba bo še temeljitejših in velikostranskih skušenj.

Gospodinja na kmetih.

Kedo bi tajil, da nimajo skrbno in snažno pripravljene domači izdelki na trgu več vrednosti mimo družih na trg prinešenih. Lepo očiščeno žito se lože proda, pa tudi primerno bolje plača, tako, da ni samo delo povrnjeno, ampak tudi zguba na meri, ki se jo ima s čiščenjem. To velja tudi pri semenu, kajti gluha zrna sejati je nevspešno delo med tem, ko se jih domá na eni ali drugi način zamore koristno porabiti. Gospodinja, katera skrbno izdelano surovo maslo v snažni ruti ali posodi na trg prinese, bode lože in boljše prodala svoj pridelek, kakor njena nesnažna sosedá in okusna zunanost njenega blaga ji bode kmalu stalnih kupcev pridobila. Vsaj uže čista posoda naredi mleko okusneje, in tam, kedar je enkrat zaupanje v prodajalca vtrjeno, je dosti lože prodavanje, tako tudi poštene kmetici ni treba celi dan okrog letati ter časa tratiti, da proda poleti svojo zelenjavo, jajca, v jeseni krompir, zelje, piščeta, sadje itd., kajti ona ima uže svoje gotove hiše, na katere se sme zanašati. Med tem, ko kmetica brez stalnih kupcev s ponujanjem svojega blaga ne le dosti časa zgubi, ampak tudi dostiokrat po vsaki ceni prodati mora.

Pridna gospodinja je podobna čebeli, ki po malem skupaj nanaša, nazadnje pa vendar veliko skupaj znese. Pri gospodinjstvu ima pa največ priložnosti svojo varčnost pokazati, kar se čez več časa celi hiši pozna. Mislimo le na pridno snaženje in krpanje perila in obleke; koliko zamore tu gospodinja storiti, sicer dostokrat na videz le majhne reči, — a vse skupaj dajo veliko vrednost. Kolike vrednosti je, ako zna gospodinja jedila razdeliti, okusno kuhati, in z njimi primerno menjavati? Koliko zamore ona prihraniti na maslu, jajcih itd., če zna previdno ravnati. Vsaj vsak vé, da nekateri gospodinji ni nikdar zadosti, med tem, ko druga z manjšim izhaja.

Od gospodinje, to je, od njene pridnosti, ljubezni do snage in reda, varčnosti in pridnosti je odvisno blagostanje kmečke hiše. Od nje je največkrat odvisno, da vsak to zadobi, kar mu gré, da vsak vé svoj posel prav opraviti in da se vsaka reč prav obrne.

Tudi kmetijska dela v ožjem pomenu besede morajo znana biti gospodinji. Ob času setve in žetve se delo tako nakopiči, da, ako se hoče dober uspeh imeti, mora cela družina pomagati. Če tudi pri setvi ženske roke zamorejo le malo storiti, se pa pri žetvi temveč ponašajo, pri kateri ženska največ stori.

Na gospodinji je, v soglasji z možem, razdeliti čas in red dela in prav umestno je zahtevati od kmetice, da pozna vsa gospodarska opravila. Posebno znanje mora pa ona imeti v vrtnarstvu. Vrt dá onih pridelkov, katere gospodinja največ doma porabi. Ako hoče kmečko dekle svojemu prihodnjemu poklicu kot gospodinja zadostovati, mora si vse te vednosti uže v domači hiši prisvojiti ali pa v službi pri dobro znanih hišah.

Tudi živinoreje uspeh je v kmečki hiši odvisen od gospodinje; prav prec se pri mlekarstvu spozna, kakošne vrste da je gospodinja. Shramba mleka v izbah, kodar se stanuje, v zaprtih zaduhlih omarah itd. je prvi vzrok pokvarjenega mleka. In če tudi to ni vzrok, je pa pozneje izdelovanje masla ali sira tako nepravilno, da so izdelki le majhne vrednosti.

Spretna gospodinja, ki si zna zveste posle pridobiti, je veliko vredna.

Shramba je najzanesljivejša mera gospodinjinine vrednosti. Način, kako spraviti zelenjado, vrtno in poljske pridelke, kakor tudi klanje, osolevanje in kjenje mesa, so reči, katere mora gospodinja vseskozi razumeti. Iz nerazuma pride, da dostikrat najboljši izdelki vsled slabe priprave postanejo nevtitni ali celo nezdravi. Kuhati, peči, šivati, prati, kakor tudi mlekarstvo in deloma poljedelstvo so predmeti, katerih se mora vsako kmečko dekle dobro naučiti, ako hoče postati temeljita gospodinja.

Se ve, da dekletu ni zmerom prilika dana, se vsega tega naučiti, tudi ako ima sama in stariši dobro voljo. Zato je pa čas, da se med Slovenci skrbi za dekliško kmetijsko šolo, kakor jih imajo uže z največjim uspehom drugod in o katerih hočem prihodnjič enkrat spregovoriti.

Izgojite pridne kmetice, in kmetu bode tudi boljše šlo: Dobra gospodinja podpira tri vogle hiše. —k.

Domačim sadjerejcem za pomladanski čas.

Spisal M. Rant.

Prekoristna sadjereja se po mili domovini iz gmotnega stališča nikdar in nikoli zadosti in vredno ceniti ne more. Koristi njene tudi najbolj zagrizeni in trdovratni starokopitnež, če bi prav na pol slep bil, tajiti ne more. Za malo dela in nepomenljivega prizadevanja dobiva se ob rodovitnih sadnih letih tisočerega dobička, tisočere odškodnine za mali trud. Ako pa hočemo, da nam bode sadno drevo tudi ta mali trud dobro plačevalo, ne smemo ga potem, ko je bilo na stalno mesto posajeno, samo božji milosti in pa naravni osodi prepuščati. O tem so vrle „Novice“ uže večkrat govorile, toraj o tem ne nadaljujem.

Ker se bodo, ako bode vreme ugodno, pomladanska sadjerejska dela skoraj pričela, opomnim naj domače sadjerejce po deželi le nekaterih reči. Marljivi in naprednji kmetovalec uže pozimski čas vse potrebno za svoja pomladanska, poletna in jesenska dela preskrbljuje. On si izboljšuje in popravlja svoja kmetijska orodja: pluge, brane in motike, rovnice, krampe, vozove, gnojne koše, grablje, cepce itd. ter si vse pomanjkljivo iz nova ali sam prireja, ali si pa takih reči tudi pri drugih omisli tako, da ga nobeno kmetско delo, naj bode uže na polji ali pa drugod, nikdar brez potrebnega orodja nepripravljenega ne zasači. Ravno tako moral bi si tudi vsak domači kmetovalec-sadjerejec uže ob zimskem času vse potrebno za pomladanska sadjerejska dejanska dela in opravila priskrbeti. Le-sem bi spadalo v prvi vrsti sledeče: izboljševanje vrtnega in sadjerejskega orodja, naprava pomanjklji-

vega takega orodja iz nova, nabiranje žlahnih sadnih cepičev in pravilno shranjevanje taistih, omišljevanje dobrega in kaljivega sadnega semena (pešek in štratičiranih koščic) za setev in saditev, preskrbitev potrebnih odrezkov za potaknjence kot podlago pritlikavcem in nizkim špalirjem; omisliti bi si moral tudi potrebni material (smolo, vosek in špirit) za cepilno mazilo, prevideti se z zadostnim številom trdnih in pripravnih kolov za opore in podpore na stalno mesto, iz nova nasajenim sadnim drevescem; več potrebno je, da se previdi tudi z lesenimi ali pa plehnatimi tablicami za imena nanovopožlahnjencem, potrebnimi povezami in privezami (ličjem, trticami, srobotom in drugim za to pripravnim materialom) itd.

Prيرهja naj dalje tudi pravilnih jam za pomladanski nasad sadnih drevesnih vrst na stalno mesto po načinu, kakor bilo je to lansko leto o svojem času pošteno in dobro uže v „Novicah“ povedano.

Ako si domači sadjerejec vse take in enake reči za pomladanska sadjerejska dela in opravila uže ob zimskem času polagoma in brez posebne zamude časa preskrbi in omisli, mu pomladanski čas, ko se še le prav za prav v drevesnici in na sadnem vrtu pravo življenje prične, to prijetno in prekoristno delo ne bode nobene posebne preglavice napravljalo, nego šlo mu bode vse redno, točno, vspešno in koristno izpod rok. „Čas je zlato!“ In kdor s tem vselej prav in modro gospodari, ni mu prenašati dolgočasnega zdehanja, a tudi brez posebne hibe in nesreče ne prevelikega pomanjkanja trpeti.

Letošnja zima je bila do sedaj za vse zgoraj navedene sadjerejske predpriprave izvesti — izredno mila in ugodna, toraj naj se v tem obziru še o pravem in skrajnem času nikdo več ne mudi in ne obotavlja.

Ako se zemlja za nove „sejalnice“ uže pred zimo zadosti globoko prekopala ni, naj se to brez odloga izvrši, ker je čas za setev pešek uže tako rekoč pred durmi.

Skušnija uči in potrjuje, da so oni cepiči žlahnega sadnega drevja najboljši za rabo, kateri so se meseca decembra, januarija ali pa vsaj zadnji čas v prvi polovici meseca februarja narezali. Narezovanje teh izvršuje naj se vselej ob lepem in suhem vremenu, nikdar pa ne ob deževju. Ob tem času narezani in pravilno shranjeni cepiči obdržé se prav dobro skoz celo leto, da, tudi celó do druge pomladi se jih more sveže in dobre ohraniti. Taki cepiči morejo se z najboljšim uspehom za pomladansko in tudi poznejše požlahnjevanje sadnega drevja rabiti. Kako se sadni cepiči varno in pravilno shranjujejo, povedale bile so „Novice“ tudi uže o svojem času.

Ker dostikrat marsikakemu marljivemu domačemu sadjerejcu pridobivanje podlag za hruševe pritlikavce in niže špalirje v prihišnem vrtu pravo preglavico in sitnost dela, hočem tukaj ob kratkem povedati, kako se temu prav lahko in po najkrajši poti v okom pride. Zgodi se to s pomočjo potaknjencev. Potaknjenci pa nič drugega niso, nego odrezki ali količki iz zadosti krepkih enoletnih poganjkov, kateri se razrežejo v 20 do 30 centimetrov dolge palčice; spod 20 cm. bili bi taki količki prekratki, a čez 30 cm. dolge napravljati bilo bi škoda za les, ker bi se ga tako brez potrebe proč metalo ter bi se manje število količkov dobilo. Dandanašnji je pa uže tako, da se je treba v vsakem obziru tudi najmanjše potrate skrbno varovati.

Toraj naj se tudi vsak sadjerejec, kateri hruščeve pritlikavce in špalirje izgojuje ali vsaj izgojevati hoče, uže sedaj s kutnjevimi šibicami srednje debelosti in krepkim enoletnim lesom preskrbi, katere naj potem v 30 centimetrov dolge količke razreže. Za narezo-

vanje takih šibic (enoletnih kutnjevih poganjkov) najboljši čas sta meseca januar in februar. Taki količki spravijo se potem na hladnem kraju v kleti, ali se pa pravilno na vrtu v zemljo zagrebó, kjer čakajo ugodnega pomladanskega časa. ob katerem se potem v zato pripravljeno gredico posade ali kakor rečemo „potaknejo“. Gredica za potaknjence priredi naj se vselej le v bolj senčnatem prostoru ali kraju vrta; zemlja za tako gredico mora biti bolj volhka, rahla, peščena in globoka. Preje pa, kot se potaknjence v zemljo sadi ali potika, mora se vsakega tikoma pod spodnjim popkom z ostrim nožem nekoliko napošev gladko odrezati, na kar se s potikačem (primernim količem iz kakega trdega lesa) v navedeno zemljo zadosta globoka luknja v nekoliko poševni meri vbode, v katero se potaknjence do tikoma zgornjega popka tako vtakne, da je ta popek z površjem zemlje v enaki legi; na to se mora zemlja okolo potaknjence s potikačem še pravilno pritrditi, da se okolo tega nikjer nobenega praznega prostora ne nahaja. Potaknjenci sadé se v vrste eden od drugega po 10 do 15 centimetrov narazen; a vrsta mora od vrste biti pa vsaj po 40 do 50 centimetrov (druga od druge) oddaljena. S potaknjenci nasajena gredica naj se potem na rahlo z mahom, listjem ali pa kratkim preperelim gnojem pokrije, da tako zemlja potrebno vlago, katere potaknjenci za ozelenitev neobhodno potrebujejo, dalj časa obdrži.

Na drugi način se pa potaknjenci tudi tako-le sadé: Ko je bila gredica (zemlja) za saditev potaknjencev pravilno pripravljena in prekopana, izgrebejo se zadosta globoki jarki ali žlebate (∨) grapice, katerih notranja stran (stena) je nekoliko povešena (poševno vrezana in ne navpična); potem se pravilno pripravljene količki na to jarkovo stran od 10 do 15 centimetrov drug od drugega tako prislonijo, da pride zgornji popek tikoma s zemeljnim površjem vsakega potaknjencea.

Ko je bil izkopani jarek (žlebasta grapica) z potaknjenci tako od enega konca do drugega pravilno naložen — oziroma nasajen — se potem jarek z izkopano zemljo varno in previdno tako zasuje, da ostane vsak potaknjence na svojem mestu nepremaknjen, ter da je površje zemlje povsod enakomerno in gladko. Prvi nasad gre hitreje izpod rok, a drugi je pa varnejše izpeljan in za to boljši, ker se ni batí, da bi se na spodnjem koncu lubad potaknjencu z narivanjem v zemljo oddrgnil ali pa, da bi okolo njega v zemlji celó prazni prostori ostali.

Takih jarkov dno in površje zgornje poševne strani mora biti 40 do 50 centimetrov narazen. Obojni nasad izvrši se vselej, da je vse lepo semetrično, ob potegnjenem ali napetem motozu.

Po potaknjencih pomnožujemo kutinje kot podlago hruševim pritlikavcem, nizkim piramidam in špalirjem, rajska jabolka, ivanško jabolko, mirabele, ivanško grozdjice in bodeče ali sv. Marjete grozdjice. Tudi druge sadne vrste se je poskušalo s potaknjenci pomnoževati, a te niso se dovoljno obnesle.

Med poletnim časom se na potaknjencih iz v zemlji ležečih popkov, sosebno iz onega najskrajnega razvijejo nove in potrebne koreninice, to je, potaknjence se vkoreníči, a iz zgornjega popka pa, kateri tikoma ob površji zemlje sedi, požene pa ob enem tudi uže isto leto veči ali manjši poganjke. Ako so ti prvoletni poganjki potaknjencev čvrsti in krepki, svedoki nam so, da so se taki potaknjenci ob enem tudi dobro, čvrsto in krepko vkoreníčili. Take potaknjence s krepkimi prvoletnimi poganjki moremo uže kot enoletne sadike v drevesnici koristno dalje vporabljevati. Ako so pa prvoletni poganjki potaknjencev še šibki, pustimo je še

eno leto na svojem mestu nepresajene rasti; take (šibke) poganjke moramo pa v drugi pomladi do nad dveh spodnjih popkov prikrajšati ali prirezati, da se nam na ta način v drugem letu dobro in krepko vkorenijo ter nam v nameravano svrhu krepkih podlag dajo.

Kako pomnožujemo nekatere sadne vrste po poganjkah iz koreninega vratu, po koreninskih izrastkih in pa po vlačnicah ne bodem na tem mestu razpravljati; o svojem času upno tudi to na vrsto pride.

Ker je v nekaterih krajih mile domovine kakor v vipavski dolini, na Pivki, po trnovsko-vremski dolini in tudi po drugod, kjer smreka na raste, ob času požalnjevanja sadnega drevja dostikrat prava priglavica za potrebno smolo v priredbo cepilnega voska, naj bi toraj za ta prepotrebni material uže sedaj vsak domači sadjerejec skrbel ter si zadosta surove smole od drugod naročil, da bode o svojem času vse potrebno pri rokah imel in mu tako prekoristno delo v lastno in svojih naslednikov škodo zaostajalo ne bode.

Domači sadjerejci po domovini navadno sadna drevesca ob pomladanskem času na stalno mesto presajajo in sadé. Ker ni vse eno ne, v kakošno zemljo se to ali ono sadno pleme ali vrsta stalno posadi, upam, da se mi nekoliko opomb le-sem nikakor v zeló jemalo ne bode. Sicer o tem uže skoraj vsaka sadjerejska knjiga in knjižica več ali manj govori in razpravlja, toda koristna in potrebna reč se nikdar preveč ne priporoča ter ni nikoli zadosta dognana in popolnem dovršena.

V visokodebelnato sadno drevje izgojujemo in kot tako stalno na prostem sadimo: a) peškarje; le-sem prištevamo: jabolko, hruško, kutno in nešpljo. Kutna in nešplja ste kot visokodebelnati drevesi le prav redki prikazni; b) jezičarje; ti so: orehi, kostanji in mandeljni (leska je grm); c) koščičarje; k tem prištevamo sledeče: črešnjo, slivo, čespljo in njene druge sovrstnike, breskvo in marelico, katerim vsem je visokodebelnata rast naravna lastnost.

Izgojevanje imenovanih vrst in plemen visokodebelnatega sadnega drevja razširjena je v Evropi celó gor do 55 stopinj (grada) severne širine ter se tu in tam nekatere vrste še celó na legah 570 do 700 metrov višočine nad morjem dobro ponašajo.

Krajne in pa obnebe (klimatične) razmere, kakoršnih imenovana sadna plemena — kot visokodebelnato sadno drevje — za svojo uspešno rast zahtevajo, so pa močno in zeló različne. Ravno to pa, da se pri novih nasadih na te zahteve navadno le prav malo, največkrat pa še celó nič ne ozira, je eden največjih in najpoglavitejših vzrokov in zadržkov, da se prekoristna sadjereja po naši mili domovini ni še tako razširila, kot bi to želeli bilo in bi se po vsi pravici tudi pričakovati smelo. Po drugi strani je pa temu prekoristnemu in plodonosnemu začetju tudi nevednost hudi spodjedež.

Marsikdo je uže poskušal si urediti, napraviti in nasaditi nov sadni vrt, al ker bil je ves njegov trud brez vspeha in vse njegovo prizadevanje zamán, obupal je ter je nadaljevanje prekoristnega začetja zopet popolno opustil. Tudi v tem slučaju je prislovica: „nevednost je najdražja reč“ popolno na svojem mestu.

Domačemu sadjerejcu treba je toraj poznati lastnosti in svojstva posameznih sadnih plemen in vrst, kakoršnih ta zahtevajo gledé podnebja in zemlje za svojo prihodnjo čvrsto in krepko rast na stalnem mestu. Od tega ravno zavisna je tudi v posledici pozneje obilnejša ali manjša rodovitnost sadnega drevja.

Proste severne lege v toplih krajih ali gorkem podnebju so prav pogostoma le srednje vrednosti za sadjerejo med tem, ko ugodne gorke lege v bolj mrzlih

krajih, katere so pred vetrovi v dobrem zavetju, raznemu sadnemu drevju še prav dobro ugajajo. Oblizja velikih vodá, zatišja ob gozdih, gorah in nagromadenih večih zidaljših prav dobrodejno gledé vspešne sadjereje na naravno lego zemlje vpljivajo.

Oglejmo nekoliko posamezne vrste in plemena sadnega kot visokodebelnatega drevja ter njihove zahteve za čvrsto in vspešno rast na stalnem mestu. Pričnimo s to razpravo pri jabolku.

Jabolko je ono sadno drevo, katero skoraj v vsaki zemlji raste in je zavoljo tega zeló razširjeno. Bolj trde jabolčne vrste se pogosto v krajih, ki po 570 metrov visoko nad morjem leže, še prav dobro obnašajo. Sosebno vdomačeno je jabolčno drevo v srednje gorkih legah in dolinah naše avstrijske države. Prav tople južne lege temu sadnemu plemenu ne godijo; toliko bolj ugajajo pa jabolčnim nasadom izhodne, zapadne, da, deloma tudi celó severne lege, v katerih ozračje obilnejšo vlago, kakoršne jabolčno drevje za svojo čvrsto rast in krepki razvoj neobhodno potrebuje, v večji meri in dalj časa obdrži.

V obližji večjih vodá ter v zavetju pred direktnim vplivom mrzlih severnih vetrov se jabolčno drevje prav dobro ponaša. Jabolčno drevje v kremenasto zemljo stalno posajeno v rasti zastane in se kmalu postara. Najugodnejša in najboljša zemlja za jabolčne nasade je med vsemi drugimi primerno vlažna, lahka, in ne pregorka in rodovitna ilovnata zemlja.

V neposrednji bližini gozdov ne rodi nobeno sadno drevo rado, tako tudi jabolčno ne; če pa tudi sploh kaj rodi, nima sadež prave veljave, ker je bolj plehek, bled in je le nepopolno ali nenormalno razvit.

Hruška je po Evropi še bolj in dalje razširjena, nego je jabolko. Hrušev les je dosta bolj gost in trši od jabolčnega, toraj zavoljo tega tudi ni tako mnogovrstnim boleznim podvržen nego je slednji; zavoljo tega je tudi hruška gledé zemlje bolj razširjena, kot je jabolko. Hruške trdih vrst in sort, katere v gospodarstvu rabimo za napravo sadnega vina ali kakor pravimo mošta, to je: tepke in razne „cidrovke“ nahajamo pogostoma v prav mrzlih in najvišjih krajih, kjer sploh še kako sadno drevo raste, toraj v legah do 700 metrov višočine nadmorskega površja; nasprotno zahtevajo pa hruške žlahnih vrst in sort prav toplih krajev in južnih lég, kakoršne so za vspešno rast in rodovitnost jabolčnega drevja zavoljo pregorkega ozračja tako rekoč uže popolno ali pa vsaj le deloma neugodne. To je drugi vzrok, da je hruševno drevo memo jabolčnega na vse kraje (južne in severne, izhodne in zahodne) bolj razširjeno. Pri vsem tem pa hruševno drevo, osobito po naših krajih ni še tako mnogobrojno nasajeno, kot to v resnici tudi zasluži, da bi bilo.

Poleg vseh ravno navedenih ugodnih okoliščin jabolko hruško na številu mnogo prevaguje, čeravno poslednja tudi pred vremenskimi neugodami in pred škodljivimi mrčesi mnogo manj trpi, nego jabolko. Hruševemu drevju južne lege posebno dobro ugajajo.

Drevje žlahnih hruševih sort, katere rodé lepo, veliko in okusno namizno sadje, naj se vselej sadi le na kraje in lege, kateri so pred izhodnimi in južnoizhodnimi vetrovi, piši in viharji dobro zavarovani. Le na takih legah je brez posebnih elementarnih nesreč in uim domačemu sadjerejcu obilnega in okusnega sadja kot vredne odškodnine za trud njegov od plemenitih hruševih sort perijodično pričakovati.

Gledé zemlje ima hruška tale posebna svojstva in zahteve: tepka raste skoraj na vsaki zemlji, tudi celó na kameniti, samo da ima v spodnji plasti, kamor korenine zasegajo, zadosta ugodne zemlje in potrebne hrane. Ilovnati apnenik v spodnjih zemeljnih plastéh

hruševemu drevju posebno dobro ugaja. Na kutno položajni hruševi pritlikavci, špalirji in nizke piramide sadé naj se vselej v toplo, dobro in globoko zemljo, katera ima ob enem v sebi tudi potrebne vlage ali mokrote. V mrtvi, premokri ali pa tudi presuhi zemlji ne pričakujemo nikdar od hruševega drevja dobrega, lepega in okusnega sadja; v takih zemljah sadje navadno grintavo postane in se uže med svojem razvojem na drevesu razpoka. Takemu hruševemu sadju ljudje navadno pravijo, da je „krastavo“.

Češplja in sliva ste v srednji Evropi skoraj najbolj razširjeni sadni drevesi. Češplja dorašča memo slive v bolj trd, krepak in gostejši les, zavoljo česar obnese se tudi prav dobro še celo v bolj mrzlih legah; sliva nasprotno je pa bolj mehkega in bolj redkega lesa, dela obsežnejši stržen, trpi rada na letoletnih poganjkih pred mrazom, toraj zahteva zavoljo tega dosledno tudi bolj ugodnih in toplejših leg. Na vsak način so pa za ta dva koščičarja gledé nasada na stalno mesto najugodnejše primerne solnčne nižave, kakor obrežja rek in potokov ž njihovimi obližji vred, a to pa zato, ker je v takih legah zrak navadno bolj vlažen ter nastajajo vsled tega o svojem času potrebne rose, oziroma ponočne dolinske megle, katere tema dvema koščičarjema prav dobro in povoljno vgajajo. Ker so češplje in slive sosebno ob času cvetja pred severnimi in izhodnimi mrzlimi vetrovi zeló občutljive, posadé naj se vselej, ako le mogoče, na take kraje in v zatišja, na katerih so pred temi vetrovi uže po naravni legi zemlje same dobro zavarovane.

Tukaj opazovalo se je skoz pretekli dve leti sem očitvidno, kako dobro obližje večje vode češpljevemu drevju dé in vgaja. Med tem, ko po tukajšnjih brežinah zadnji dve leti češplja toliko kot prav nič rodila ni, pridelali bili so oni posestniki, kateri imajo to drevje v obližji vode Reke in pa ob potokih nasajeno, še precej češpljevega sadja.

Dejansko prepričanje in pa praktični dokaz je najboljše ravnilo in vodilo, kar naj bi se v praktičnem življenji nikdar ne preziralo.

Češplja se v nekoliko mokri, močni in dobri zemlji najbolje ponaša in najobilneje rodi; pred vsem ljubi pa kremenčevo-apneno-illovnata tla.

Črešnja je ono sadno pleme, katero se še v onih najvišjih legah nad morjem in mrzlem podnebju obnese, kjer (kodar) se sploh le še kako sadno drevó nahaja in sadi. Črešnjevo drevo vpira se med vsemi sadnimi plemeni viharjem, vetrovom in zmrzlinu najkrepkeje, toraj je posebno odličen sadni korenjak za visoke gorate in mrzle kraje. Ona cvete navadno ob prvem milem pomladanskem času; a v jeseni pa svojo letno rast brzo dovrši, njeni enoletni les z poganjki vred se popolno vtrdi in dozori ter je sposoben tudi prav hude mrazove brez posebnih slabih nasledkov čvrsto in krepko prenašati. Posebno čudo bilo bi, da bi črešnjevo drevo pozeblo.

Črešnja sicer ravno ne zahteva brezpogojno tako globoke zemlje, kakor hruška, a ne ljubi pa tudi ne preveč močvirnate (premokre) zemlje; najbolje se pa obnese v ilovnatih, apneno-kremenčastih tleh. Kdor pa hoče tudi višnje saditi in z vspehom izgojevati, naj je posadi v bolj močno zemljo, najbolje v ilovnato kremenico.

Oreh in kostanj ljubita pred vsem gorko lego ter milo in nekoliko vlažno podnebje. Preapnena, lapor-nata in ilovnata tla jima nikakor ne vgajajo; v razpadli bazaltovini se pa sosebno dobro obnašata, čvrsto raseta in tudi obilno dobrega sadu rodita in donašata. Sploh pa velja, da, kjer hrast čvrsto raste, tudi kostanju in orehu posebne krivice ni.

Breskve, marelice in mandeljni sponesó se pa najboljše v vrtilih in vinogradih, toraj le v gorkih in zavetnih krajih. Z ene besedo rečeno: v krajih, kjer vinska trta na prostem raste in rodi, morejo se tudi z večjim ali manjšim vspehom marelice, breskve in mandeljni kot visokodebelnata drevesa izgojevati. A najprimernejša je pa tem trem sadnim vrstam poldebelnata izgoja. Ponašajo se pa najboljše v močni, dobro obdelani, globoki, topli in lahki zemlji.

Kutne in nešplje nahajamo le redkoma kot visoko debelnato drevje; praviloma izgojujete se te dve vrsti sadnega drevja le v poldebelnato drevje. Kodar se zavoljo ugodnega podnebja in primerne zemlje morejo hruške žlahnih in okusnih sort z vspehom izgojevati, goji se tudi lahko in vspešno kutno in nešpljo. To dvoje sadimo navadno zavoljo njihovega prijetno-dišečega sadja in pa zavoljo podlag pritlikavcem in špalirjem žlahnih hruševih sort.

Kutna in nešplja ljubite toplo podnebje in globoko močno zemljo.

Gledé raznih zemelj in gledé sadjereje bi veljalo na sploh ob kratkem to-le: v sami močvirnici, v vlečljivi, mastni in vodo ne prepuščajoči glini ali mrzli ilovici, kakor tudi v prav plitvi kremenini in peščenini se ne obnese in ne raste nobeno sadno drevje. Ravno te sedaj omenjene zemlje, ako se tudi le pod rodovitno zemeljno skorjo (brazdo — rušo) v preobilici nahajajo, so nam zadostni vzrok in svedok, da tako zemljišče za sadjerejo ne ugaja. Ob urejevanji takega zemljišča za sadni vrt narastli bi veliki stroški, kateri bili bi z delom, trudom in potom toliko kot brezkoristno zavrženi, to se pravi tam, kjer takega zemljišča po umetnem potu nikakor moč zboljšati ni.

(Konec prihodnjič.)

Ustanova denarnega zavoda:

„Blagajnica za živinski in mesni trg na Dunaji“ in nje pomén za avstrijske živinorejce.

Nov denarni zavod: „Blagajnica za živinski in mesni trg na Dunaji (Wiener Vieh- und Fleischmarkt-Casse) je ustanovljen vsled ministerske naredbe od 3. septembra 1883. leta na podlagi določil za red dunajskega živinskega trga. Sicer je ta naredba v prvi vrsti na korist dunajskemu prometu samemu, pa tudi živinorejcem iz dežele bode koristila, tem bolje, ker so se iz dunajskega živinskega trga odpravile neprilike, katere so ovirale smajne kupčije.

Vodstvo imenovane tržne blagajnice daje prodajalcem svoje lastne, skušene in prisežene tržne mešetarje na razpolaganje, kateri so v najožji zvezi z tržnim uradom. Tržna blagajnica sprejema tudi ji doposlano živino, ter jo po naročilu kolikor le mogoče dobro prodaja.

Zanesljivim kmetovalcem dala bode blagajnica uže med pitanjem predplačila na račun za prodaj namenjene živine, ter bode tako gospodarju mogoče storila, število živine povečati ter produkcijo gnoja pomnožiti. Vpitanje zastarele živine, take, kakor jo dunajski trg zahteva, je počasno, drago ali celo nemogoče, vsikdar pa nepopolno. Zato je energično in zgodno odbranje živine za pitanje potrebno, če se hoče dobiček imeti. To storil bode pa posebno mali kmetovalec tem ložje, ako on dobi predplačila uže med pitanjem, da si za more tudi takaj ob enem omisliti nove živine za rejo in delo.

O boleznih mleka.

Spisal — c.

Kakor hitro se pokaže mleko z nenavadnimi lastnostmi, bodi-si v svoji zunanosti, v okusu ali pa v kaj družem, naj se krave posamezno pomolze. Če se potem mleko vsake posamezne krave natanko preišče, našlo se bode hitro, katera krava bolno mleko molze; v najredkejših slučajih krave enega celega hleva ob enem na eni in isti bolezni z ozirom na mleko bolehaajo. Bolezni mleka našim gospodinjam delajo dostikrat veliko preglavico, zato je umestno, da vsaki gospodar dobro pozna to zlo, kakor tudi pripomočke, se ga varovati.

Vodeno mleko je največ nasledek krmenja se zmrznemim korenstvom, zelo razredčenim tropinam, travo od vlažnih senožet kakor v obče od slabe vodene krme. Vsa taka krma, ob enem tudi prebavljajne organe slabi. Primerna menjava krme to nepriliko odpravi, ako ni vzrok tacega mleka morebiti kakošna notranja bolezen. V zadnjem slučaju se ve da mora se gledati, da se dotična bolezen odpravi.

Vlačljivo, služno mleko, ki je slinasto in lepljivo, ki le počasi smetano na vrhu pusti in katero neokusno surovo maslo daje, nastane vsled bolezni, kakor neprebavljivost, prehlajenje ali pa zaradi zaostajanja otrebkov po porodu.

Včasih je pa tako mleko tudi nasledek nečistih mlekarskih posod ali pa vlažno-gorkih zaduhlih shramb. Tudi pokvarjena, plesnova krma in kisle trave naredijo tako mleko. Kako tej bolezni mleka v okom priti, sledi že iz povedanega.

Prehitro skisanje mleka se s tem pokaže, da se pred časom sēsiri, kar se ali prec po molzi zgodi ali pa nekoliko pozneje, dostikrat še le pri kuhanji. Vsled tega se le malo smetane odloči, se ve da na škodo pridelkov na surovem maslu. Ta bolezen sledi navadno iz nečistosti za mlekarkstvo porabljenih posod kakor tudi vsled velike vročine ali pa hitre menjave toplote.

Natančno snaženje posod, hitro hlajenje mleka po molzi, majhen dodatek pepelike ali boraksa preprečijo imenovano skisanje, katero zamore biti pa tudi nasledek gotovih bolezni, kakor na pr. osepnice, vnetega vimena, kuge na parkljih in v gobcu. V zadnjih slučajih zamora le živinozdravnik pomagati; ozdravljenju krave sledi tudi ozdravljenje mleka.

Grenko mleko, katerega nastanek še ni popolnem določen, zadobi to slabo lastnost še le po daljši legi. Smetana, katera se od tega mleka le počasi odločuje, ima vmazano oljnato barvo, zoprno, grenak in nazadnje gnjil okus. Surovo maslo, ki se pa le težko iz te smetane naredi, postane v malih dneh žaltovo. Tako mleko dá tudi le malo slabega in neokusnega sira, katero hitro gnjuje.

Grenko mleko tudi drugo zdravo okuži, zaradi česar je treba paziti na največo snago pri posodah in na primerno zračno, zdravo shrambo. Je pa mleko dobilo grenak okus le zaradi grenke krme ali grenkih zdravil, potem pa ta grenkoba tudi takoj poneha, ako se tako krmo ali zdravila opusti.

Rudeče mleko ali molzenje krvi zamore biti nasledek krmenja tacih rastlin, ki imajo rudečo barvilo v sebi; ta barva preide tudi v maslo. Mleko zadobi naravno barvo, ako se krmenje tacih rastlin izključi.

Največkrat pa, posebno ako ima surovo maslo iz tacega rudečega mleka naravno barvo, je vzrok tega mleka dejansko primešanje krvi. Navadno to ne traja dolgo časa, ter tudi pogoj te bolezni mleka ni zmirom

bolezen v kravi sami, kajti na pr. včasih uže pik kakošnega žužka provzroči krvenje v vimenu, kar se potem pri molzi pozna.

Pod plavim ali modrim mlekom se ne razume posamesne modre lise na mleku, katere nastanejo vsled nesnage ali pa plesnobe na površju smetane, ampak splošna modra barva mleka. Tako mleko pride v lepi, naravni barvi iz vimena in nastavi še le v posodi v začetku majhne modre pike, potem se pa hitro vse mleko na površju svitlo-modro pobarva.

Surovo maslo iz modre smetane, katero je brez posebnega okusa ali duha, ni modro in tudi sir iz modrega mleka narejen ima naravno barvo.

Mleko zmodri pod raznimi razmerami in lahko pri vsakovrstni krmi, včasih le od ene krave, včasih od vseh, ter traja ta neprilika malo dni ali pa tudi cele tedne.

Čeravno so vzroki te mlečne bolezni še nejasni, je vendar gotovo, da majhni del modrega mleka okuži velike množine zdravega in da se kali te bolezni po nečistih posodah naprej trosijo. Najnatančnejše snaženje, čiščenje in izkuhovanje posod je neobhodno potrebno, kakor hitro se ta bolezen prikaže.

Priporočljivo zdravilo kravam ob priliki modrega mleka je: 30 do 60 gr. Glauberjeve soli, 1 žlico kimmeljna ali janeža, pred vsem pa lahko prebavljivo hrano.

Mleko, od katerega nam je znano, da se zmodri, varuje se pred tem, da se mu takoj po molzi dodá na vsak liter eno žlico pinjenega mleka.

Družbeni novičar.

Seja glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe

dné 6. januarja 1884

pod predsedništvom gosp. bar. Karola Wurzbacha in v navzočnosti 10. obrtnikov.

Obravnavale so se sledeče zadeve:

Tajništvo naznanja, da je gosp. Alfred Kohlert iz Celovca poslal družbi sedem sit za čiščenje deteljnegu semena, s katerimi se more odpraviti predenica, pa obeta, da pošlje tudi triër, da oboje razstavi pri prihodnjem občnem zboru. — Odbor to obljubo sprejme in sklene da se triër, ako dosti zgodaj doide, dá trgovcu s semeni, da ga poskusi.

Dalje se naznani, da je c. k. ministerstvo za poljedelstvo s pisanjem od 7. decembra pret. leta poslalo knjigo, katero je spisal kulturtehnik Edvard Markus, katera se imenuje „Das landwirthschaftliche Meliorationswesen Italiens.“ — Zato izreče se ministerstvu zahvala.

Gospod Št. Jaklič v Št. Vidu odgovoril je na vabilo glavnega odbora, da sprejme začasno vodstvo tamošnje (zatiške) podružnice in da bode takoj skrbel, da se izvolijo zastopniki podružnice. To je odbor z zadovoljnostjo vzel na znanje.

Gosp. Sigmund Gradl, kateri namerava osnovati vzajemno zavarovalnico, prosi, da bi se mu naznanila imena in adrese naših velikih posestnikov, nadalje, da bi se vplivalo, da bi mali posestniki, kateri se zavarujejo, pristopili tej zavarovalnici, in pa da bi se zavarovalnine tako pobirale, kakor občinske naklade.

Tej prošnji vstreže se samo gledé prvega dela, gledé družega in tretjega dela bode mogoče še le tedaj govoriti, kedar se zavarovalnica osnuje.

C. kr. deželna vlada doposlala je:

- prošnjo občine Ložki Potok, da bi se ji dovolili 4 živinski somnji;
- prošnjo občine Gora, da bi se ji dovolila dva somnja, in
- prošnjo občine krške, da bi se preložil en somenj, da naj kmetijska družba o teh prošnjah izreče svoje mnenje.

Sklenilo se je, te prošnje rešiti z ozirom na posebne razmere in pa mnenje c. kr. okrajnih glavarstev in pa trgovinske zbornice kranjske pri dveh prošnjah s priporočilom, da se vslišite, gledé ene pa ne.

C. k. ministerstvo za poljedelstvo naznanja, da bode meteorologični atlant Hoffmajerjev zopet začel izhajati in da mu znaša naročnina 45 mark.

To se naznanja vsem onim, ki bi se hoteli naročiti imenovani atlant.

Na dalje rešilo se je pismo gosp. vodje vinorejske šole na Slapu R. Dolenca zaradi rokopisa o „Trtoreji“, katerega spisuje in bo kmalu dogotovljen, s tem, da naj gosp. pisatelj pošlje prošnjo do ministerstva za poljedelstvo, katero bode odbor priporočil.

Visoka c. kr. deželna vlada zahtevala je s pisanjem od dne 17. decembra pret. leta, pri podružnicah pozvedeti, ali se kje nahaja trtam škodljiva plesnoba, imenovana „Perenospora viticola.“ To se je pri podružnicah poprašalo koj s pisanjem od 31. decembra pret. leta št. 1151, kar se na znanje vzame.

Ker gosp. M. Rant, vsled sklepa zadnje odborove seje naprošen, da bi v nemščino prevedel knjižico, katero je spisal „o mrčesih, sadnemu drevju škodljivih“, naznanja, da mu čas ne pripušča, prevzeti to delo, naprosi se gosp. G. Pirc, prevzeti to delo.

Seja glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe

dne 3. februarja 1884

pod predsedstvom gospoda barona Wurzbacha.

Navzoči: Gg. podpredsednik Sevnik, tajnik Pirc in odborniki: Brus, Detelja, Jerič, Kastelic, Murnik, Neweklovski, dr. Poklukar, Souvan, Wičel, dr. plem. Wurzbach.

Obravnavale so se sledeče zadeve:

Učencu podkovske šole Pečavarju s Starega Loga privoli se podpora 50 gold., prihranjeno svoto iz preteklega leta, katero je darovala ljubljanska hranilnica.

Dunajska banka „Die allgemeine Depositen-Bank“ naznanja, da ji je izročena vsled ministerskega razpisa od 12. decembra pret. leta blagajnica dunajskega živinskega in mesnega trga, razlaga posel eno blagajnice, pravi, da naznani še tarifo svojo in prosí, da se v krogih živinorejcev priporoči. — To priporočilo priobči se na kratko v „Kmetovalcu“.

Poročilo popotnega učitelja oziroma okrajnih šolskih svetov izroči se odseku v poročanje.

Vsled došlega vabila sklene se, vdeležiti se splošnega shoda gozdarjev, ki bode dne 13. marca t. l. na Dunaji in kateri ima razpravljati za našo deželo važno vprašanje o vredjenji gorskih potokov, in naprosi se ud glavnega odbora, državni poslanec dr. J. Poklukar, da se v imenu družbe vdeleži omenjenega zborovanja.

Dalje sklene se naročiti za družbo še nekaj novih gospodarskih listov in eno knjigo o trtni uši.

Prošnja gosp. dr. Ipavica, da bi se mu poslalo 10.000 vrbovih sadik, odstopi se c. kr. deželni vladi, da ali dovoli one sadike iz državne drevesnice ali pa sicer posreduje za pletenje korb pripravnih vrbovih sadik.

Občini Jablanica privoli se za tamošnje kmetijsko knjigarnico zastoj po en iztis knjig, katere je založila kmetijska družba in jih še ima.

Konečno sklene se poprava pri družbenem vrtu potrebna, in se sprejmejo za družbenike po pravilih za to oglašeni.

Naznanilo uredništva

do p. t. gospodov predstojnikov čast. podružnic in družabnikov c. kr. kmetijske družbe.

Z ozirom na naznanilo glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe v „Novicah“ od 6. februarja in na vabilo v današnji številki „Kmetovalca“, pošiljamo danes primerno število prvih dveh številk „Kmetovalca“ gospodom predstojnikom z nujno prošnjo, da jih takoj blagovoliijo gospodom udom razdeliti.

P. t. družabniki naj pa precej predstojnikom dotičnih podružnic svojo voljo izrečejo z ozirom na gori navédeno naznanilo in vabilo, gg. predstojniki naj pa tako zbrane želje družabnikov centralnemu odboru vsaj do 10. t. m. poročajo, da bode uže mogoče prihodnjo številko „Kmetovalca“, ki izide 15. marca, oziroma nemški list „Oeconom“ vsacemu p. t. družabniku redno po pošti poslati.

Uredništvo „Kmetovalca“.

V Ljubljani, 1. marca 1884.

Tržna cena.

V Ljubljani, 27. februarja 1884.

Na današnji trg je došlo: 14 vozov žita, 7 vozov sena in slame, 22 vozov in 3 čolni drv (28 kubikm.).

Povprečna cena.

	Trg		Magaz.			Trg		Magaz.	
	gl.	kr.	gl.	kr.		gl.	kr.	gl.	kr.
Pšenica, hektol.	8	12	8	38	Sur. maslo, kila	—	85	—	—
Rž	6	1	6	13	Jajca, jedno . .	—	2	—	—
Ječmen	5	20	5	28	Mleko, liter . .	—	8	—	—
Oves	3	25	3	10	Gov. meso, kila	—	62	—	—
Soršica	—	—	—	6	60	Telečje meso, „	—	64	—
Ajda	5	53	5	67	Prešič. meso, „	—	62	—	—
Proso	5	71	5	30	Koštrun	—	40	—	—
Koruza	5	53	5	58	Kuretina, jedna	—	55	—	—
Krompir, 100 kil	3	20	—	—	Golobje, jeden .	—	18	—	—
Leča, hektoliter	9	—	—	—	Seno, 100 kil .	—	2	23	—
Grah	9	—	—	—	Slama, „ . .	—	2	5	—
Fizol	10	—	—	—	Drva, trde, „ sež.	—	7	—	—
Gov. mast, kila	—	94	—	—	„ mehke, „	—	4	50	—
Svinska mast „	—	86	—	—	Vino, rud., 100 l.	—	—	24	—
Špeh, fr.	—	64	—	—	„ belo, „	—	—	20	—
„ prek. „	—	72	—	—					